

REPREZENTĂRI ȘI FUNCȚII ALE SÂNZIENELOR ÎN PROZA ROMÂNEASCĂ. SCURT STUDIU COMPARATIV

REPRESENTATIONS AND FUNCTIONS OF THE MIDSUMMER NIGHT'S FAIRIES IN ROMANIAN FICTION. A SHORT COMPARATIVE STUDY

Alina BAKO

Abstract: *The integration of the image of Midsummer Night's Fairies (Sânziene) in Romanian fiction is related to the folk-type myth, present in the writings of authors such as Mihail Sadoveanu and Mircea Eliade. Even if this is the element around which the narrative patterns coagulate, the image becomes a formula, a scheme that some events contain only like a sequence of the original myth. The use of myths is achieved in a different way, on the one hand by recording a kind of closeness and regression conceived as a primordial story – as in Sadoveanu's novel – and, on the other hand, by increasing the sense of femininity and the faith in the formation of a couple, with repetitive forms, just like any mythical scenario, in Mircea Eliade's text.*

Keywords: Myth, Fiction, Narrative, Romanian Literature.

Insertia imaginii Sânzienelor în romanele românești este tributară aplecării spre miticul de tip folcloric, existentă în scrierile unor autori precum Mihail Sadoveanu și Mircea Eliade. Chiar dacă aceasta este elementul în jurul căruia se coagulează narațiunea, ea devine o formulă, o schemă pe care se construiesc evenimentele, singulare și care au preluat din mit doar părți disparate. Recursul la fabulosul folcloric se realizează diferit, pe de o parte prin înregistrarea unei apropieri de natură și regresivitatea într-o formă a primordialului, cum este cazul romanului lui Sadoveanu, iar pe de alta prin accentuarea feminității și a ursitei în constituirea cuplului, cu forme

repetitive, așa cum este orice scenariu mitic din textului lui Mircea Eliade.

De la început, trebuie să stabilim coordonatele pe care fuzionează scenariul mitic cu inovația narativă, în crearea unui univers ficțional. Din imaginea Sânzienelor au fost preluate două elemente: primul este cel legat de „limba păsărilor”, căci tradiția spune pasărea numită cuc își păstrează cântecul din 25 martie până în 24 iunie când devine mut. Atunci când cântă după 24 iunie, după solstițiul de vară, aduce numai vești proaste pentru cine îl aude. Așadar, identificăm valoarea benefică (inclusiv puterile magice care sunt atribuite plantelor tămăduitoare), dar și maleficul, Sânzienele devenind iele, când se are loc un proces de dezechilibrare a lumii. Al doilea aspect este legat de feminitatea volatilă pe care o presupune imaginea fetelor Sânzienne, care, odată văzută, duce la nebunie, prin depășirea granițelor umanului. Numele însuși de „Sânzienne” are legătură cu ruperea de rațional, „înnebunirea”. V. Pârvan considera că varianta „dianatici”, stăpâniți de Diana (Zeița vânătorii), are legătură cu moștenirea lingvistică „zănatici” în limba română¹, care trimite la aceeași idee a dezechilibrului psihic. Eliade, care îl citase pe Pârvan, spune că „numele de Diana se găsește în vocabula românească zâna. Diana Sancta din Sarmisegetusa a devenit Sânziana (- San(cta) Diana), figură centrală a folclorului românesc”. Este astfel explicabil inclusiv cadrul în care apar ființele fantastice, pădurea, precum și animalele sălbatice, gestul ritualic al vânătorii și subordonarea mitică astrului tutelar al nopții. Trebuie spus că mitul Sânzienelor implică o contradicție, pe care o identificăm în acest punct: influența lunii, care este legată inclusiv de o feminitatea malefică, dar, în același timp, o componentă solară, prin riturile antice închinat soarelui. Sânzienele, în tradiția populară, apar și ziua și noaptea, aspect care este nemaîntâlnit la alte ființe fantastice, care, de obicei, suferă transformări de la zi la noapte. Ritualul Sânzienelor este legat de mișcarea solară, solstițiul de vară fiind considerat momentul magic în care ființele fantastice devin vizibile ființelor umane. Totodată,

---

¹ Vasile Pârvan, apud Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile Daciei și Europei Orientale*, traducere de Maria și Cezar Ivănescu, București, Editura Humanitas, p. 76.

lumina și implicațiile ei solare au fost asociate cuvântului, la fel cum tradiția românească atribuie darul rostirii animalelor sălbatice, de Sânziene. Durand observa, inclusiv referindu-se la Evanghelia Sfântului Ioan (a cărui Naștere se sărbătorește tot pe 24 iunie), faptul că:

„În primele cinci versete ale Evangheliei platoniciene a Sfântului Ioan, cuvântul e cu claritate asociat luminii « care lucește în întuneric », dar izomorfismul cuvântului și al luminii e mult mai primitiv și mai universal decât platonismul Sfântului Ioan”.²

Așadar, se inserează firesc acest filon solar al ființelor fabuloase, care posedă și o culoare „luminoasă”: auriul. Tot Durand observa că

„soarele (...) va fi așadar prin multitudinea supradeterminărilor, ale înălțării și ale luminii, ale razei și ale auriului, ipostaza puterilor uraniene prin excelență”³.

Nu putem să nu remarcăm culoarea aurie a florilor de Sânziene, precum și simbolul sinecdotic al coroanei împletite din ele. Ivan Eseev identifică o componentă solară a imaginii Sânzienelor: „soarele conceput ca femeie marchează o prefigurare androgină, care, mai târziu, se va constitui într-o făptură mitică net feminină” și diverse ipostaze ale acestora precum: 1) zâne ambivalente din categoria lelelor și Drăgaicelor, ce se manifestă foarte activ în ziua Sfântului Ioan Botezătorului (24 iunie), care a încorporat multe elemente ale sărbătorilor precreștine, legate de solstițiul de vară. În general, Sânzienele sunt spirite feminine plurale, dar, în basme și în unele legende, cel puțin două dintre aceste zâne sunt nominalizate: Iana Sânziana și Ileana Cosânzeana. După o părere emisă de școala romantică, în mitologia românească (A. Densușianu, N. Densușianu, At. Marienescu), acest nume ar fi o moștenire latină: Sânziana<Sancta Diana; 2) florile denumite sânziene (*Gallium verum*), de culoare galbenă și parfumate, care înfloresc acum și cărora poporul le atribuie proprietăți apotropaice și divinatorii

---

² Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*, traducere de Marcel Aderca, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998, p.151

³ *Ibidem*, p.146

tocmai cu ocazia acestei sărbători solstițiale; 3) Numele sărbătorii populare, închinată Sfântului Ioan Botezătorul, care însă păstrează numeroase elemente precrestine și e însoțită de diferite acte magice, legate mai ales de magia premaritală⁴. La fel observă și Mihai Coman, considerându-le reprezentări solare⁵.

Obsesia solstițiului

În data de 5 iulie 1949, Mircea Eliade mărturisea în *Jurnal* despre această obsesie a solstițiului de vară:

„Îmi aduc deodată aminte ca exact acum douăzeci de ani, pe teribilele călduri din Calcutta, scriam capitolul «Visul unei nopți de vară» din *Isabel*. Același vis solstitial, cu o altă structură și desfășurându-se pe alte niveluri se află și în centrul *Noptii de Sânziene*. Să fie oare numai o coincidență? Mitul și simbolul solstițiului mă obsedează de foarte mulți ani. Uitasem, însă, că mă urmărea de la *Isabel*”⁶.

Important este pentru Mircea Eliade modul în care funcționează iesirea din spațiu și timp, căci noaptea de Sânziene este una în care „cerurile se deschid”, o magie a transgresării determinând ipostaze fantastice ale ființei umane.

Romanul *Noaptea de Sânziene* apare în limba română în 1971, titlul în franceză *Forêt Interdite* aparținând traducerii din 1955 a lui Alain Giullermou, publicată la Gallimard, Paris. Structura narativă este arborescentă, cu reveniri multiple, cu repetiții secvențiale ce denotă un hazard al scriiturii. Critica a observat inclusiv o structură de tip labirint, populată de personaje intelectuali,

„spirite devorate de probleme, însetate de cunoaștere. Construit altfel decât *Isabel*... și *Maitreyi* (spre a nu mai

---

⁴ Ivan Evseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura Amarcord, 1977, p. 419

⁵ Mihai Coman, *Sora Soarelui (Schife pentru o frescă mitologică)*, București, Editura Albatros, 1983, p. 31

⁶ Mircea Eliade, *Noaptea de Sânziene*, vol. I-II, prefață de D. Micu, cuvânt înainte, tabel cronologic și ediție îngrijită de Mircea Handoca, București, Editura Minerva, 1991, p. 153

pomeni încercările juvenile pretimpurii), romanul *Noaptea de Sânziene* are, totuși, comună cu ele – și cu toate celelalte producțiuni «epice» – propensiunea spre eterogenitate, tendința de ramificare excesivă. În toată cariera sa literară Eliade nu a dovedit preocupări deosebite pentru exemplaritatea compoziției, nu a năzuit la construcția – epică, dramatică sau de altă natură – impecabilă. Nu a fost condus, în materie de compoziție și stil, de idealul clasic, racinian. Drept urmare, și în *Noaptea de Sânziene* ca în alte romane (și chiar nuvele), ca (sau aproape ca) în *Lumina* ce se stinge..., mai cu seamă, materia epică se revarsă uneori peste marginile firești ale subiectului; apar episoade excentrice, gratuite, parazitare, se produc complicații inutile, cu efecte de senzațional facil, de atmosferă bizară la modul Cezar Petrescu. [...] N-ar fi exclus, însă, ca acțiunea multora dintre narațiunile lui Eliade să fie deliberat stufoasă, încâlcită. Spre a se sugera și pe aceasta cale că personajele traversează labirinturi! „Labirintul” fiind una dintre obsesiile scriitorului...”⁷.

Subiectul romanului nu este amplu, personajele evoluând cu ample digresiuni pe marginea unei teme esențiale, legate de ieșirea din timp și iubirea ca împlinire a căutării. Apare ideea ce poate fi regăsită și în alte scrieri eliadești a personajului care are nevoie de un maestru pentru a fi inițiat, o punte de legătură, un mijlocitor, cineva care să înlesnească decriptarea semnelor lumii: „Pe nesimțite, deasupra lor, cerul își domolise sclipirea. O stea răsărise din senin, stingheră, în creștetul pădurii.

- S-ar putea întâmpla fel de fel de miracole, continuase el fără s-o privească. Dar trebuie să te învețe cineva cum să le privești, ca să știi că sunt miracole. Altminteri, nici măcar nu le vezi. Trece pe lângă ele și nu știi că sunt miracole. Nu le vezi...”⁸. Inserția miracolului echivalează cu bine cunoscuta lui teorie legată de camuflarea sacralului în profan și citirea semnelor cu instrumente de inițiat. Ideea care se repetă pe parcursul fluxului narativ este aceea a timpului sacru, al nopții de Sânziene, despre care nu există nicio certitudine, totul situându-se sub semnul dubitativului : „- Unii spun că în noaptea aceasta, exact la miezul nopții, se deschid cerurile. Nu preaînțeleg cum s-ar putea deschide, dar așa se spune: că în noaptea de

---

⁷ Dumitru Micu, *Prefață* în M. Eliade, *Noaptea de Sânziene*, vol. I, București, Editura Minerva, 1991, p. 4

⁸ Mircea Eliade, *Op. cit.*, p. 10

Sânziene se deschid cerurile. Dar probabil că se deschid numai pentru cei care știu cum să le privească...”⁹

În romanul lui Sadoveanu, intitulat cu forma de plural *Noapțile de Sânziene*, apărut în 1934, singularitatea este pierdută, important fiind mai degrabă ritualul, accentuat prin repetiție. Pentru personajul Sofronie, inițierea este și ea importantă, dând acces la o lume pe care citadinul nu o mai poate percepe:

„- Aha! Așa crezi dumneata. Bine, Leca, păstrează-ți credințele pentru dumneata și lasă poiana. Puteai să vii în altă zi.

- Ba nu, măria-ta. Astăzi e sfântu-Ion de vară, cea mai lungă zi a anului. Astăzi toate se desfășează altfel, căci de mâine începe a scădea lumina și a se vesti iarna. Am venit să culeg un mănunchiu de sânziene, să-l pun în grindă. Când or fi zile rele, îmi aduce aminte de poiana asta și de soare”¹⁰.

Simbolul solarului este evident, propunând o interpretare legată mai ales de fuziunea între credințele vechi, precreștine și anumite practici ancestrale și creștinism. Intrarea într-o altă etapă este generată de scăderea luminii, un proces ce semnifică apropierea de întuneric și, mai ales, în legătură cu ceea ce numea Durand riturile agrare. Reiese astfel diferența de viziune în perceperea miticului din sărbătoarea Sânzienelor, la Eliade predominând supratema temporalității, pe când la Sadoveanu este păstrată ideea naturii aflate în regresivitate careia omul îi este supus și cu care trăiește în comuniune.

Un alt punct de atingere al celor două texte narrative, care suportă comparație numai din punct de vedere al imaginarului pus în slujba mitului folcloric, este dat de toposul sacru al pădurii. Primul aspect este legat de o mărturisire a lui Eliade privind geneza romanului, cu raportare la pădurea Băneasa în care își amintește despre copilărie și farmecul unei nopți de vară, în iunie. Episodul se regăsește și în roman, transformat:

„- Eram la minister, începu, și-mi vedeam de treabă. Era o zi senină de vară. Nu știu cum mi-au căzut ochii pe

---

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Mihail Sadoveanu, *Noapțile de Sânziene*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 6

calendarul de pe birou și am văzut că era 23 Iunie. « Solstițiul de vară », mi-am adus aminte. Și am simțit deodată cum începe să mi se bată inima și mă cuprinde dorul de a revedea locurile pe unde copilărisem la Băneasa. Vreau să-ți mai spun că niciodată nu mă simțisem ispitit de a pleca de la minister ca să mă plimb în pădure. Asta mi s-a întâmplat o singură dată, în după-amiaza de Sânziene din 1936. Și atunci, în pădure, am întâlnit-o pe Ileana. Parcă m-ar fi atras acolo, sau poate eu am atras-o. Ce i-ar fi venit unei fete tinere și frumoase să se plimbe atât de departe, singură, în pădurea de la Băneasa?»¹¹

Temporalul apare în fragmentul citat din două perspective: cea a întoarcerii în trecut, în copilăria legată de pădurea Băneasa, iar cealaltă ipostază este apariția personajului feminin într-un loc încărcat de sacru. Din nou, apare ezitarea, un loc comun în definirea fantasticului, teoretizat amplu de Tzvetan Todorov. Semnele intrării într-un alt spațiu sunt percepute ca niște trăiri organice profunde, emoții ale corpului, inexplicabile în mod rațional. Importantă la Eliade este și unicitatea viziunii, căci evenimentul apariției tinerei fete este singular.

Sadoveanu însă își construiește toposul forestier pe baza antitezei prezente în multe dintre operele sale: natura primordială, care nu trebuie spoliată de mercantilismul ființei umane. Personajele lui fac parte din două rase de oameni: cei care au uitat puritatea naturii, dezrădăcinații, dezvrăjiții și cei care mențin echilibrul lumii, prin rădăcinile adânci, înfipte în istoria neamului:

„Pădurea se numește Borza. Are și pârâul acest nume. Dar la izvorul lui, unde cade din stâncă și se prelinge apoi într-o mlaștină și într-un lac, se chiamă Neaga. Este undeva un loc prăpăstios căruia îi zice La-Corhană: acolo-i un cunoscut cuib de pândă al unui braconier cu numele Sofronie Leca, actualmente administrator al meu, de care sunt nu se poate mai mulțămît. Este și o poiană care se chiamă Poiana-Curcanului, din vremi când această pasere nici nu era cunoscută în ținuturile noastre; deci îmi vei îngădui să-i spun cu adevăratul ei nume: Poiana Curganului, ceea ce o apropie foarte mult de Corhana lui

---

¹¹ Mircea Eliade, *Op. cit.*, p. 388

Sofronie Leca. Te rog să mai reții că trăiește și acum în această pădure un localnic, pădurar coborâtor din serii de pădurari, pe care-l chiamă Peceneaga. Numele acesta se apropie de al pârăului Neaga. În sfârșit, ia-ți osteneala și privește la mine și la Kivi. Uită-te și la Sofronie Leca. El e răzeș vechiu, îi am documentele de la Petru-Rareș-Voievod, și e blond ca cea mai mare parte dintre Moldoveni”.¹²

Numele Sofronie, cu rădăcini clare grecești, Sophronios, semnifică „cel înțelept”, „cel ce poate înțelege”, ideea ce sugerează natura camuflată a personajului, un fel de mag, păzitor al naturii pure. Un alt atribut al personajului „blond, ca cea mai mare parte dintre Moldoveni” poate fi asociat culorii aurii a Sânzienelor, despre care am discutat mai sus. Pădurar fiind, apropierea de spațiul sacru nu mai este mediată, ca la Eliade, ci se face prin contactul direct, personajul fiind din categoria celor care „știu”.

Matei Călinescu a realizat o analiză a personajelor din romanul lui Eliade, din punctul de vedere al onomasticii și a constatat că Ioana, soția lui Ștefan Viziru, face trimitere la sărbătoarea Sfântului Ioan, iar Ileana are ecouri de basm, Ileana Cosânzeana – cu trimitere la Sânziene. Ștefan are legătură cu „numele Sfântului Ștefan, primul martir creștin, a cărui sărbătoare, conform calendarului creștin ortodox, cade pe 27 decembrie, cu doar câteva zile după solstițiul de iarnă”. Din punctul de vedere al naturii duale generate de reprezentările Sânzienelor, conținând o componentă solară, luminoasă și una negativă, lunară, tot Călinescu remarcă faptul că „Ioana reprezintă instinctul vieții al lui Ștefan, în timp ce Ileana este aplecarea sa secretă către autodistrugere, tentația Thanatosului, instinctul morții”¹³. Eugen Simion numea capitolul dedicat romanului¹⁴ Tristan și Isolda, preluând ideea iubirii tragice, expusă de personajul Ileana:

---

¹² Mihail Sadoveanu, *Op.cit.*, p. 10

¹³ Matei Călinescu, *Între istorie și paradis: încercări inițiatice* (1979), în *Despre Ioan P. Culiianu și Mircea Eliade. Amintiri, lecturi, reflecții*, Iași, Editura Polirom, 2002, pp. 112-113

¹⁴ Eugen Simion, *Mircea Eliade. Nodurile și semnele prozei*, Iași, Editura Junimea, 2006, p. 147

„Vreau să știi că, atunci când mi s-a părut pentru întâia dată că te iubesc, câteva săptămâni după ce te-am cunoscut, și mi s-a părut ridicol că te-aș putea iubi doar pentru că te văzusem de câteva ori, atunci în 1936, îmi repetam, ca să-mi bat joc de mine și să mă trezesc, îmi repetam că e ridicol, că parcă ar fi ca în *Tristan și Isolda*... Ștefan, pentru mine a fost ca în *Tristan și holda*. Înnoaptea aceea mi-ai dat, poate fără să vrei, poate fără să știi, mi-ai dat să beau o otrăvă, mi-ai otrăvit sângele, mi-ai otrăvit sufletul, și eu n-am mai trăit decât pentru tine, n-am mai trăit ca oamenii vii și trezi, ci așa cum trăiesc umbrele, cum poate că trăiesc morții, numai din amintiri, am trăit din bietele mele amintiri”¹⁵.

Referința la funcția benefică și magică în a aduce fertilitate plantelor și femeilor individualizează sărbătoarea Sânzienelor. La Eliade și principiul masculine are rolul de a vrăji, mărturisirea femeii este legată de ruperea de timpul prezent și cufundarea în trecut, blocarea într-un spațiu în afară de timp. Iubirea este percepută ca o pierdere de sine, o ștergere a propriei identități, o maladie, o vrajă rea care tulbură sufletul. Dimpotrivă, la Sadoveanu florile de Sânziene au rol orfic și de comunicare cu lumea nevăzută:

„Prin întunericul opac, pădurarul își caută locul și se așează în iarba moale, cu spatele răzimat într-un trunchiu răsturnat. Miroseau puternic în juru-i sânzienele înflorite. Noaptea era caldă, așa cum se cuvine să fie în dricul verii. În noaptea aceea a sfântului Ion de vară, se schimbă crângul cerului după porunca cea prea-înaltă și soarele începe să deie îndărăt. De aceea în zodie e zugrăvit la vremea asta semnul racului. La miezul nopții a rânduit Dumnezeu un răstimp de liniște, când stau în cumpănă toate stihiiile, și cerurile cu stele și vânturile”¹⁶.

Momentul descris în narațiunea sadoveniană este tot un astfel de interval, în care timpul încremenește, pentru că un alt ciclu temporal trebuie să înceapă. Astrul care stăpânește clipa suspendată este luna, despre care Durand scrie că ar conține „o viziune ritmică a lumii, ritm realizat prin succesiunea

---

¹⁵Mircea Eliade, *Op. cit.*, p.554

¹⁶Mihail Sadoveanu, *Op. cit.*, p.18

contrariilor, prin alternanța modalităților antitetice: viață și moarte, formă și latență, ființă și neființă, rană și mângâiere¹⁷. Tensiunea dintre cele două forțe este dată de opoziția soare/lună, cu ipostaze diferite de manifestare. „Liniștea” echivalează cu un moment al increatului, unul în măsură să nască o explozie sau să determine o întoarcere a sensului vieții.

Limba păsărilor

Având în vedere ideile formulate anterior, constatăm că imaginea Sânzienelor servește unor scopuri diferite în operele celor doi autori. Pe de o parte, vasta cultură în domeniul religiilor și obsesia temporalității, dar mai ales a eludării ei sunt apanajul lui Eliade, care creează o pledoarie pentru folclorul românesc și pentru perceperea iubirii drept o vrajă, ceva inexplicabil care i se întâmplă ființei umane sub influența unor forțe malefice sau numai fantastice. Pe de altă parte, la Sadoveanu, a cărui proză îngemănează erudiția cu folclorul și culoarea locală, credința și forțele străvechi, magice protejează ființa umană, pe cel înțelept, pe păzitorul naturii nealterate. La Sadoveanu, punctul culminant este momentul dezlegării limbii animalelor care pot fi înțelese, poate în vis sau doar imaginate, de magul păstrător al credinței, Neculai Peceneaga:

„La aceste vorbe, soborul se desfăcu. Paserile fășăiră în zbor. Animalele tipăiră pe cărări și pufniră prin desimi. După ușor freamăt, poiana se alină. Cornul lunei se arată printre boboabe de crengi. De pe un sânger, de la doi pași, huhurezul privi cu ochi de om la Peceneaga și râse cu spaimă (...) Așa au urmat a vorbi, cel din dreapta cu cel din stânga și Peceneaga îi asculta atent, pecând susura ploaia în noaptea aceea caldă de Sânziene¹⁸.”

Umanizarea animalelor sălbatice se face sub influența magică a lunii, iar atmosfera creată este una stranie „râse cu spaimă.”

În opera lui Eliade, noaptea de Sânziene apare în mai multe texte fantastice, de fiecare dată personajele trăind clipe stranii sau experimentând ieșiri din timpul linear. Menționăm cele câteva ipostaze identificate de Doina Ruști în proza fantastică:

---

¹⁷ Gilbert Durand, *Op.cit.*, p. 294

¹⁸ Mihail Sadoveanu, *Op. cit.*, pp. 26,110

„Simbolul apare și în alte opere și păstrează această semnificație de poartă spre infinit. Doctorul Aurelian Tătaru (*Les trois Grâces*) moare în noaptea de Sânziene, în pădurea Crăciuna, speriat de propria-i creație (întinerirea spectaculoasă a unei femei de șaptezeci de ani). Ieronim (*Uniforme de general*) trăiește misterul ieșirii din realitate în ziua de Sfântul Ioan (sărbătoarea creștină a solstițiului de vară). În nuvela *Dayan*, personajul titular se ridică de pe patul său de sanatoriu și găsește drumul spre grădina paradisului, în aceeași noapte de Sânziene, căci « chiar și în inima capitalei, rămâne tot ce a fost de la început: Noaptea de Sânziene »¹⁹.

Și la Sadoveanu, în afara textului discutat, merită amintită nuvela *24 iunie*, de dimensiuni restrânse, dar care abordează același simbol.

Concluzia care se impune este legată de valorificarea imaginii Sânzienelor care funcționează diferit în textele alese spre exemplificare. La Sadoveanu, natura reia ciclul cosmic al regenerării, prin cufundarea într-o stare de letargie vremelnică. Recunoaștem scenariul inițiativ, cele două tipuri de „rase” umane, cea ancorată în realitate, supusă patimii pentru câștig, care a uitat legătura cu mitul arhetipal al cosmologiei (pădurea devine un astfel de spațiu fecund și regenerativ, conținând energii) și magul, înțeleptul, inițiatul, păzitorul simbolurilor și tainelor care fac încă să existe colțuri neatinse de barbarie. Ca și în alte proze mitice, Sadoveanu păstrează schema pe care brodează simbolul analizat. Eliade își conduce personajele spre același flux al temporalității instabile, așa cum procedează în prozele fantastice, prin recursul la imaginea androgenului creat la începutul lumii, prin valorificarea simbolurilor magice din folclorul românesc, prin jonglarea cu femininul și masculinul și inversarea atribuirii calităților malefice sau benefice. Întâlnirea cu Ileana se produce tot în pădure, reiterând scenariul magic al Sânzienelor, însă vraja se manifestă și asupra personajului feminin. Se confirmă astfel o reinterpretare, care aduce în discuție funcția magică și modul în care un simbol preluat din folclor acționează în ordonarea faptelor narative.

---

¹⁹ Doina Ruști, *Dicționar de simboluri din opera lui Mircea Eliade*, București, Editura Coresi, 1998, p.127

Referințe bibliografice:

- CĂLINESCU, Matei, *Despre Ioan P. Culianu și Mircea Eliade. Amintiri, lecturi, reflecții*, Iași, Editura Polirom, 2002.
- COMAN, Mihai, *Sora Soarelui (Schițe pentru o frescă mitologică)*, București, Editura Albatros, 1983.
- DURAND, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, traducere de Marcel Aderca, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- ELIADE, Mircea, *Noaptea de Sânziene*, vol.I-II., prefață de D. Micu, cuvânt înainte, tabel cronologic și ediție îngrijită de M. Handoca București, Editura Minerva, 1991.
- ELIADE, Mircea, *Sacral și profanul*. R. Chira (trad.), București, Editura Humanitas, 1992.
- ELIADE, Mircea *Jurnal*, volumul I (1941-1969), vol. II (1970-1985), ediție îngrijită de M. Handoca, București, Editura Humanitas, 1993.
- ELIADE, Mircea, *Imagini și simboluri. Eseu despre simbolismul magico-religios*, prefață de Georges Dumézil, traducere de Alexandra Beldescu, București, Editura Humanitas, 1994.
- ELIADE, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile Daciei și Europei Orientale*, traducere de Maria și Cezar Ivănescu, București, Editura Humanitas, 1995
- EVSEEV, Ivan, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura Amarcord, 1977.
- RUȘTI, Doina, *Dicționar de simboluri din opera lui Mircea Eliade*, București, Editura Coresi, 1998.
- SADOVEANU, Mihail, *Noaptea de Sânziene*, București, Editura Humanitas, 2004
- SIMION, Eugen, *Mircea Eliade Nodurile și semnele prozei*, Iași, Editura Junimea, 2006.
- VULCĂNESCU, Romulus, *Mitologie română*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1985.

~~~~~

Alina BAKO: Assistant Professor, Department of Romance Studies, Faculty of Letters and Arts, “Lucian Blaga” University of Sibiu. Postdoctoral studies at Academia Română (2014-2015). Member of several research centers among which: the Center for Intercultural and Philological Research in Sibiu, the “Speculum” Center for the Research on the Imaginary in Alba Iulia, the European Narratology Network (ENN), Centre de Recherche sur la Littérature des Voyages. Volumes: *Dinamica imaginarului poetic. Grupul oniric românesc*, 2012 (Prize of the Writers' Union, Cluj section, Prize of the Writers' Union, Sibiu section, for Critical debut); *Voies et voix de l'imaginaire roumain: Le groupe des poètes oniriques*. Leonid Dimov, Emil Brumaru,

Vintilă Ivănceanu, Virgil Mazilescu, Daniel Turcea, Sarrebruck, Allemagne, Editions universitaires européennes, 2012; *Reprezentări ale bolii și maladii ale sistemului socio-politic în romanul românesc (1960-1980)*, 2015. Contributions in collective volumes abroad: *L'exil onirique*. Dumitru Tsepeneag et Leonid Dimov, in *Exils et transferts culturels dans l'Europe moderne*, Cahiers de la Nouvelle Europe. Collection du Centre Interuniversitaire d'Etudes Hongroises et Finlandaises, no 21, Paris, L'Harmattan, 2015; *L'espace fermé et les représentations des maladies imaginaires et imaginées dans le roman roumain des années 1960-1980*, Aracnee Editrice, Palermo; *La subversion de l'imaginaire: le cas de la littérature roumaine*, in *Anais do II Congresso Internacional do Centre de Recherches Internationales sur l'Imaginaire: A teoria geral do imaginario 50 anos depois: conceitos, nocoes, metáforas*, Imaginalis, Porto Alegres, Brazilia, 2015. Participations at national and international conferences. Collaboration at different journals: *Transilvania*, *Steaua*, *Annales Universitatis Apulensis*, *Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane*, *Caiete Critice*, *Studia Universitatis Petru Maior*, *Caietele Echinox*, *Text și discurs religios*, *Langue et Littérature*. *Repères identitaires en contexte européen*, *Communication interculturelle et littérature*, *International Journal of Humanities and Cultural Studies (IJHCS)*, etc. Editorial secretary at *Caietele Lucian Blaga*. Research scholarships: Université "Michel de Montaigne" of Bordeaux, Sophia Antipolis University of Nisa, Oxford Brookes University of Oxford, Macedonia University of Salonic. Invited Professor at ISMAI Porto University, Université "Stendhal" Grenoble, BLCU (Beijing Language and Culture University).